

Příloha č.1

TEXT A: EVOKACE

= fáze hodiny, v níž jsou studenti vyzváni k zamyšlení nad tím, co již o daném tématu vědí nebo si myslí, že vědí, a co by se chtěli nového dozvědět. Stanovují si cíle učení (za jakým cílem se danému tématu učí).

Evokace je příležitost, aby si každé dítě samo pro sebe skrze vlastní zkoumání uvědomilo, co už ví o nějakém tématu, co si o něm myslí, co o něm tuší. Při tom žáci formulují i to, co nevědí

Evokace je soustředěná chvíle pro vlastní otázky, které se vynoří, jakmile děti začnou dané téma samostatně zkoumat. Samostatně neznamená separovaně, ale znamená zkoumat zkoumat bez rušivého opravování nebo uvádění na pravou míru ze strany učitele nebo „chytřejších“ spolužáků. Musí existovat prostor pro spekulaci, hypotézy, nečekaná propojování.

Při zkoumání tématu si děláme v hlavě pořádek. Určité povědomí o tématu krystalizuje do jistot a otázek, informace si během procesu jejich prozkoumávání v hlavě třídíme do pomyslných přihrádek, vzájemně k sobě přiřazujeme složky tématu nějakými vztahy, kterým sami rozumíme. V učící se hlavě se tak data sestavují do struktury, do níž v dalších fázích učení žák zařadí informace, které budou nově přicházet. Tím se mu podaří udržet si fakta v hlavě déle, protože neplavou v moři zmatení, ale najdou si své, alespoň dočasně pevné místo mezi ostatními. K lepšímu zapamatování pomáhá i to, že žáci sami pracují, sami hledají jejich význam...

Evokace vyvolává v dětech zvědavost a touhu ověřit si vlastní hypotézu, tedy zjistit, jak „to vlastně je“: plní tedy silně motivační funkci tím, že jde o vnitřní motivaci – dítě se chce dozvídat. Učitel získá dobrou evokací zájem žáků o téma, ale významnější je to, že se děti učí budovat si takový zájem samy pro sebe.

Evokace má smysl tehdy, když propojí dosavadní osobní žakovu zkušenost s nadcházejícím problémem nebo tématem. Účinná evokace nezkoumá, jak věci jsou, ale jak „je má“ žák.

Učitel získává díky evokaci jasnou zprávu, jaká je úroveň dětských prekonceptů daného tématu, jinak řečeno, co všechno už děti vědí.

Efektivní evokace je taková, která míří k cíli učební periody (hodiny, bloku, projektu...), zkrátka k cíli učení.

Zdroj:

Steelová-Meredith a kol.: Čtením a psaním ke kritickému myšlení III. Pau, Praha 1998.
Košťálová, H.: Efektivní vyučování respektuje přirozené procesy učení. In: Učím s radostí. Strom, Praha 2003, s. 25-34.

TEXT B: UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

= fáze hodiny, v níž studenti získávají nové poznatky o dané problematice, a na jejich základě si uvědomují význam (a souvislosti).

Po evokaci nastává v řízeném procesu učení fáze, kterou jsme si zvykli označovat jako „uvědomění si významu“ informací. Je to ta fáze učení, v níž může učitel nejvíce ovlivnit,

jakými fakty, problémy, nebo jakým dilematem se budou žáci zabývat. Učitel vnáší zdroj informací.

Úkolem učitele je:

1. předložit dosti podnětný materiál, kterým míří ke vzdělávacím cílům dané jednotky;
2. propojit práci a myšlení s tím, co se dělo v evokaci;
3. volbou vhodných aktivizačních metod udržet evokaci vyvolaný zájem žáků o problém nebo téma

Žáci zkoumají předložený materiál, zvažují význam nových informací pro sebe samé, hledají odpovědi na otázky, které si položili v evokaci. Důležité je, že dochází k propojení nových údajů s těmi, s nimiž už žáci do výuky přišli, a že se tak děje v procesu práce s nimi, ne jejich pouhým přijímáním.

Velkého významu nabývá možnost konfrontovat vlastní chápání zkoumaného tématu (probírané látky) s tím, jak mu rozumění druhí. Proto se ve třídách tak často uplatňují interaktivní metody, při nichž děti dostávají příležitost porovnat své myšlenky, nápady, názory s tím, co si o dané věci myslí spolužáci.

Člověk má v každém okamžiku svého života v hlavě celistvý obraz svého světa, který v průběhu vývoje všelijak upravuje, přestavuje, zpřesňuje. V řízeném procesu učení je to právě fáze uvědomění si významu, kdy dochází k nejmasivnější rekonstrukci obrazu světa existujícího v žákově mysli.

Ve fázi evokace si žák uvědomil, jak jeho aktuální obraz tématu (prekoncept) vypadá, kde je dost pevný, kde má trhliny. Díky tomu je teď schopen přiřazovat nová fakta na místo, kde dávají smysl, kde doplňují dosavadní žakovu představu o tématu, zpřesňují jeho výchozí koncept.

Zdroj:

Steelová-Meredith a kol.: Čtením a psaním ke kritickému myšlení III. Pau, Praha 1998.
Košťálová, H.: Efektivní vyučování respektuje přirozené procesy učení. In: Učím s radostí. Strom, Praha 2003, s. 25-34.

TEXT C: REFLEXE

= fáze hodiny, v jejímž průběhu si studenti připomenou myšlenky, s nimiž se během hodiny setkali, poznání, k němuž dospěli, význam, který si uvědomili, a následně tento význam interpretují, probírají v diskusi, kladou otázky ohledně sporných bodů a vztahují význam i k jiným oblastem zájmu.

V reflexi má dostat každý žák příležitost, aby se sám ohlédl zpět za svým dosavadním učením. Uvědomuje si, co nového se naučil k dané problematice, co si o ní teď myslí, čemu novému porozuměl, jaké původní postoje pozměnil.

Učící se jedinci v reflexi zabývají i tím, jak se to stalo, že něčemu porozuměli, a něčemu ne, a snaží se zformulovat, co by případně mohlo lépe pomoci k lepšímu pochopení a k úspěšnějšímu dosažení učebních cílů.

Ve fázi reflexe musíme dbát na to, aby žák dostal čas přemýšlet sám o sobě, o svém vlastním učením. Reflexe není shrnutím probírané látky, nebo ne shrnutím společným. Pokud si žáci uvědomují, co pro něho nejdůležitější z toho, čím se v učební situaci zabývali, nebo co se dozvěděli, je opět význam informace relativní, vztažený k vnímání a prožívání každého žáka. Pro žáky je přínosnější, dyž dostanou šanci uvědomit si a přesně zformulovat, co se opravdu naučili a co ne, než když jim učitel nadiktuje, co se naučit měli.

Zdroj:

Steelová-Meredith a kol.: Čtením a psaním ke kritickému myšlení III. Pau, Praha 1998.

Košťálová, H.: Efektivní vyučování respektuje přirozené procesy učení. In: Učím s radostí. Strom, Praha 2003, s. 25-34.